

Let op: Gesproken woord geldt!

Toespraak van de Voorzitter, mevrouw Gerdi A. Verbeet, tijdens de opening van de Docentendag Maatschappijleer op 11 februari 2011

Dames en heren,

We hebben kort geleden te horen gekregen dat de burgers de politiek weer wat meer zijn gaan vertrouwen. Het vertrouwen ligt nu boven de 50%. Dat schijnt een goede score te zijn. Maar ik vind het moeilijk om daar tevreden mee te zijn. Stel dat ik banketbakker zou zijn, of oogarts, of automonteur. En dat van mijn klanten de helft tevreden zou zijn. Dan zou ik toch denken dat ik een probleem had.

Ik probeer dus supporters te werven voor de parlementaire democratie. Ik doe dat altijd en overal, dat vind ik horen bij mijn rol als Kamervoorzitter. Ik zei dan ook meteen ja toen me gevraagd werd of ik wilde meedoen aan uw studiedag. Ik ga een paar dingen zeggen over wat ik belangrijk vind in relatie tot uw vak, en daarna zal ik een klein cadeautje voor u uitpakken.

Of nee, ik draai het om, anders houdt u het misschien niet uit van nieuwsgierigheid.

In de zomer van vorig jaar heb ik met mijn medewerkers een plan gemaakt voor een praktijksimulatie in onderhandelen en sluiten van compromissen, bestemd voor leerlingen van het MBO. En eventueel de hoogste klassen van het VMBO. We noemden dat project met een knipoog *Polderen voor beginners* en we legden het voor aan de staf van het Mondriaancollege. De vraag was: Mogen we dit bij jullie in een klas

uitproberen? Vervolgens kreeg ik bezoek van drie leraren die vonden dat het project in drie klassen tegelijk moest plaatsvinden.

Polderen voor beginners is een simulatie van een democratisch proces. De kern ervan is dat je iets wilt, maar dat je waarschijnlijk niet voor 100% je zin kan krijgen. Je moet anderen proberen te overtuigen en anderen de gelegenheid geven jou te overtuigen. Uiteindelijk bereik je iets waarmee jijzelf en anderen kunnen leven. Dat is volgens mij de kern van onze democratie: geven en nemen en afstemmen op een resultaat met een zo groot mogelijk draagvlak. Dat gaat allemaal vooraf – denk ik – aan kennis van de staatsinrichting en aanverwante onderwerpen. De maand waarin het project plaatsvond is een van de leukste en meest welbestede uit mijn loopbaan geweest. Het is mogelijk om jongeren te laten snuffelen aan de democratie. Het is mogelijk om ze te wapenen tegen cynisme. Om ze de vreugde te laten voelen die gepaard kan gaan met het bereiken van een evenwichtig compromis. Ik ben de denkwereld van die jongens en meisjes beter gaan begrijpen en waarderen; sommigen ervan zie ik nog af en toe in de Kamer. De staf van de Tweede Kamer en het IPP maken nu dit project toegankelijk voor alle onderwijsinstellingen die willen meedoen. De stof is vooral geschikt voor MBO en hoogste klas VMBO, maar ik heb er niks tegen als docenten Havo en VWO vandaag een lespakket meenemen en er hun eigen versie van ontwerpen. Als uw school meedoet en u maakt daarna een excursie naar de Tweede Kamer, dan zal ik u zo mogelijk zelf ontvangen en commentaar geven op de presentaties van de leerlingen. Er zijn straks elders in dit gebouw twee workshops waar u meer te weten kunt komen, en bij de stand van het IPP is verdere informatie. Tot zover het cadeautje.

En nu wat ik nog kwijt wil.

Ik maak mij druk over cynisme. Cynisme wil zeggen: ongeloof dat iemand goede bedoelingen kan hebben. Cynisme is: ongeloof in het nut van organisatie en institutie. Cynisme is ook: onwil om de consequenties van eigen daden onder ogen te zien.

Laat ik beginnen met te zeggen dat ik het recht erken om cynisch te zijn.

In een democratie heerst niet alleen vrijheid van meningsuiting maar vooral ook vrijheid van mening. Democratie schept dus de ruimte om afzijdig en onverantwoordelijk te zijn.

Tegelijk moet erkend worden dat cynisme de democratie bedreigt.

Democratie functioneert alleen als het door veel mensen wordt gedragen. Actief of stilzwijgend, maar in ieder geval niet afwijzend.

Cynisme is een actieve vorm van niet-meedoen. Nergens aan meedoen, ook niet aan een tegenbeweging. Nergens geloof of vertrouwen in hebben, met name niet in goede bedoelingen van anderen. Maar cynisme voedt zich natuurlijk wel met de voortbrengselen van de democratie. Een cynicus leeft in een leefbare samenleving dankzij de goede bedoelingen en de oprechte inspanningen van anderen. De cynicus maakt gebruik van de instituties waarin hij geen geloof heeft. En iemand draait op voor de gevolgen van daden van de cynicus waarvoor die zelf geen verantwoording neemt. Daarom wordt de cynicus wel eens beschreven als de parasiet van de democratie.

We hebben de afgelopen jaren het cynisme zien aanzwellen in onze maatschappij, en nu zien we, als ik me niet vergis, het begin van een tegenbeweging. U heeft natuurlijk gehoord van de website One 11, een initiatief van journalisten tegen het cynisme in de media. U heeft waarschijnlijk ook gehoord over de enquête onder nieuwe Kamerleden.

Die blijken zich niets aan te trekken van de heersende opinie en vertellen blijmoedig dat het prettig werken is in de Kamer, dat het zinvol is, dat je er wat mee bereikt, en dat collega's, ook van andere partijen, zich inspanssen om nieuwelingen op weg te helpen.

Dames en heren, cynisme zal nooit uitgeroeid worden, maar we krijgen het misschien wel terug in zijn hok. Dat hok is waar de onverbeterlijke mopperkonten wonen. Mensen van wie cynisme een karaktertrek is. Die laten we met rust. Maar alle andere cynici verdienen onze aandacht. Met name, zeg ik voorzichtig in uw richting, als ze jong zijn. Als ze nog erg gemakkelijk anderen napraten. Als ze ontdekken dat cynisme een makkelijke manier is om de lachers op je hand te krijgen. Ik ben zelf ook wel iets van beginnend cynisme tegengekomen toen ik het Polderen-project deed, en ik liet het er niet bij zitten. Achteraf heb ik de indruk dat ik de beginnende cynici er een plezier mee heb gedaan. We hadden in ieder geval een kort moment een heel intensief contact. Dit is dus een oproep, namelijk: Sluit u aan bij de tegenbeweging. Laat het niet zitten. Zie het niet als een vorm van humor. Te wapen tegen het cynisme! De democratie is waard om er aan mee te doen.

Ik dank u en ik wens u een leerzame en prettige studiedag.